

Politikai
röpiratok.

45.

45
—
333

✓ VALJON

MONARCHIÁNK

ker. katolikus-e még?

Iria

VINICOLA.

8

PEST, 1868.
NYOMATOTT VODIANER F.-nél.

VALLON

MONARCHIAK

ker. katolikus-e meg?

D^c BALLAGI GÉZA.

EST 1868
KÖNYVTÁRSZÁM: 1000

I.

A ki monarchiánk különös szerkezetéről — hivatásáról, — tehát hivatása kötelmeinek teljesítésében létező életfeltételéről tiszta fogalommal bír, az elrémül, — az ő lelkére lehetetlen, — hogy megdöbbenőleg ne hasson annak szemlélete, miként a dolgok e monarchiában már annyira jutottak, hogy épen nem lehet abszurditással vádolni ezen kérdés felállítását: Valjon monarchiánk katólikus-e még? — e monarchiának minden tiszta belátásu barátjaira megdöbbenő körülmény ez valóban, mert hisz ezen kérdést egyértelműnek lenni tudja a kérdéssel: valjon monarchiánk él-e még valóban, vagy talán már csak egy lelketlen hulla, melynek széteszlása — teljes szétmállása csak is napok kérdése?

Lehetnek, voltak és vannak is államok, ujjal lehetne mutatni rájuk, melyek ideiglenes nagyságukat, hatalmukat a gonosz lélekkel — a hamisság, hazugság, erőszak apjávali szövetségőknek, s az ő utaini járásuknak tulajdoníthatták, és tulajdoníthatják. — Lehetnek és vannak államok, — szinte ujjal mutathatni rájuk, melyeknek életüket a gonosz lélekkel való tartós kacérkodás s m dönti veszélybe; — ámde a mi monarchiánk életét csak a kereszténységhez, — tehát ahoz, melyben a kereszténység tisztán s következetesen kirekesztőleg nyilatkozik, — a csalhatatlan isteni magisteriummal egyedül bíró katholicismushoz hűséges ragaszkodás, — csak ennek utaini hűséges járás, ennek elveitől el nem tántorodás tarthatja fenn, sőt azt dicsővé teheti, magasztossá és boldoggá; — ellenben a Krisztusellenes gonosz lélekkel Beliállal való kacérkodás

életét veszélyeztető csapásokat hoz rá, azzal való szövetkezés pedig életébe kerülne.

Az, hogy az emberi társadalom soha fenn nem állhatott hatalom nélkül, bizonyítja az emberben létező küzdelmet, tehát az embernek két részre oszlottságát, az érzékiségnek a szellemiség elleni tusakodását, mely érzékiségnek pedig teljes diadala az emberiségben lenne az emberi társadalomnak is halála.

A hatalom arra való, hogy az érzékiségnek a szellemiség feletti diadalát — ha kell — erőszakkal is megakadályozza. — E szerint a hatalom permanens létezése jelezi egyszersmint az emberiség természetfeletti rendeltetését, és magasabb méltóságát azon természetnek, melyben a nemtelenebb rész által a nemesebb rész feletti teljes diadalnak, — tehát a teljes disharmonia létrejvetelének elhárításáról a legmagasabb erő — a természet alkotója s Ura részéről folytonos gondoskodás történik a felállított s létezni nem szűnő hatalomban.

És midőn a megváltás kegyelmének élvezetében még nem részesült hatalom kezelők részéről elegendő, ha az érzékiség diadalának a szellemiség felett megakadályozásában közreműködnek: akkor a megváltás malasztjaiban már részesített hatalom kezelőktől megkívántatik, hogy a szellemiség diadalának előmozdításában — tehát a megváltás malasztjainak terjesztésében tehetségök szerint tetlegesen is munkálkodjanak.

Eszerint az állami hatalom keresztény kezelőtől is megkívántatik, hogy azon kívül, mi minden államhatalomnak ugy is természetes, s azért létének okát képező feladata s kötelessége, a gonosz szenvedelmek megfőkezése, a személy- és vagyonbátorság fentartása: ezenkívül a megváltás malasztjainak terjesztésével megbízott intézetnek — Krisztus egyházának, vallásának tehetsége, és körülményei szerinti tetleges pártolásával positive is részt vegyen az erkölcsiség — az erkölcsi méltóság emelésének munkájában, és így a szellemi erőnek az érzéki erő feletti diadala kivívásában, u. m. mi egyedül képezheti az emberiség életének — tehát a társadalomnak is valódi feladatát, és célját.

Az államhatalom keresztény kezelőinek ezen magas kötelemö-

ket néhol némelyek elhanyagolhatják, a gondjaikra bizott államot valódi keresztény typusától megfoszthatják a nélkül, hogy azért államuk azonnal összeomlanék, életétől rögtön megfosztatnék.

A mi monarchiánk ellenben oly szerkezetű, oly állapotban lévő, hogy ennek kormányzatában nemcsak az apostasia, Krisztus és egyháza ellenében tetleges fellépés, — a Krisztus ellen még most is hengegő gonoszlélekkel szövetkezés, — hanem ama fentebb előadott keresztényi kötelmek elhanyagolása, — tehát a keresztény typusnak nemcsak határozott ellökése, hanem kelletinél kevesebb figyelemre méltatása is halálos mérgü.

Mert a sok különféle fajú, törzsű, nyelvű, nemzetiségű, szokásu, történelmü országokat, tartományokat és népeket együtt egy politikai társadalomban öszvetartani képes csak vagy a nyers erőszak, vagy az érdek közösség.

De monarchiánkban többé szó sem lehet arról, hogy abban a fő összetartó erőt a hatalmi önkény által alkalmazott nyers erőszak képezhesse, — hogy abban a népek az absolutismus igáját kényszerűségből közösen hordozva, tartósan képezzenek egy politikai társadalmat.

Tehát az érdekközösség az, mely a monarchiát fentarthatja.

Ámde milyen lehet, s miben állhat főképen azon érdekközösség, mely a faji, nyelvi, szokási s régibb történelmi tekintetekből egymástól különböző népeknél ezen érdekeik feletti tulsulyt annyira képes kivívni, hogy ezek önként jó szántukból együtt maradni, tehát saját különleges érdekeiket akként elrendezni készek legyenek, hogy bár ezeknek némi rövidségével, — tehát némi önmehtagadást e tekintetben gyakorolva, ugyancsak egy politikai társadalmat képezve, ugyanazon egy fejedelemnek jogara alatt együtt maradva, földi jólétöket s boldogságukat ezen politikai kapcsolatban keresni legyenek hajlandók, — s nem inkább a test és vér ösztönének hódolva, ezen közös államkötelékből elszakadva, e monarchián kívül lakozó fajrokonainhoz csapjanak, e monarchia árulóivá legyenek, — elpártolásukkal e monarchiát szétrobbantsák?

Valjon az önmehtagadásra, — a centrifugális hatalmas ösztönnek mint nagy kísértetnek legyőzésére nem szükséges-e a népek-

ben az erkölcsi érzetnek nagyobb ereje, nem szükséges-e egy magasabb bivatás érzetétől felmagasztalt öntudat? — A testi kisértetet ember csak is aként győzheti le, — az erre szükséges önmegtartózkodásra csak is úgy lesz alkalmas, ha magasabb rendeltetéséről, — egy magasztos természetfeletti méltósággal bíró hivatásból bír önközelében meggyőződést; — ezen öntudat és önérzet nélkülözhetetlen feltétele a testi kisértet feletti diadalnak.

E monarchia népeinek tehát, hogy e monarchiában egyesülve maradjanak, a test és vér adta centrifugalis ösztönnek ellent mondjanak, s ükéséges, hogy magasabb erkölcsi erővel ellátva, meggyőződéssel birjanak a felől, miként e monarchiának ktlönös nagy és magasztos a rendeltetése, felséges a hivatása, a valódi keresztény civilisációnak az éjszaki keleti, sőt nyugati barbárság ellen való megvédése, sőt épen azon vérségi rokonság segélye mellett a tiszta kereszténységgel öszhangzásban lévő józan szabadságnak terjesztése, ezeknek ily fegyverekkel szellemileges meghódítása, ugyanazon érdekegységi szövetségbe vonása, s ez uton kivivandó polgári józan szabadságuknak is ekkénti biztosítása.

Monarchiánk népeinek ezen hivatásról való öntudata nélkül monarchiánk többé fenn nem tartható. — A tiszta christianismus, — a népeknek ettől áthatottsága képezi e monarchia fenntartó erejét, egyetlen erős alapját. — Minden a tisztán és logikai következetességgel csak is a catholicismusban nyilatkozó kereszténység ellen intézett csapás e monarchiában csapás egyszersmind a monarchia alapja, — merény e monarchia élete ellen.

És mégis épen most hangzik ellenség és barát, — s pedig ügyes, s kiktől Isten mentsen meg, — ügyetlen barátok ajkairól különböző érzések kíséretében a kérdés: Valjon monarchiánk catholikus e még?

II.

Valamint egyes emberre nézve, hogy igaz katolikuskak mondathassék, nem elég, hogy a szent keresztség által a kath. egyház tagjává fogadtatott legyen, — hanem szükséges, hogy ha már eszével élhet, a ker. kath. hitet lelkéből vallja, és ezen hite szerint iparkodjék életét intézni: akként bármely társadalom is csak úgy neveztetetik igazán kath. társadalomnak, hogy ha tagjainak nagyobb része nemcsak névszerént külsőleg tartozik a ker. kath. anyaszentegyházhoz, hanem annak tanja, s elvei iránt hűségét is tanúsítja. Az ily igazán kath. társadalomnak polgárzati institutiói, s a polgárzati hatalom kezelőinek irányzataik s eljárásaik vagy összhangzanak a társadalmi állapot minőségével, annak valódi katholicitásával, — vagy pedig nem.

Az első esetben azon állam tökéletesen katolikuskak mondathatik; — az utóbbi esetben azon államnak állapotja a polgári institutióknak a néptöbbség szellemével összhangzástalansága miatt abnormisnak nevezhető; — s ekkor ismét a két eset közül egynek kell megtörténni, — t. i. vagy a polgárzati institutióknak kell összhangzásba hozatniok a társadalmi tagok többségének katholicus szellemével, és a hatalom kezelésnél is csak ilyen irányzatoknak és eljárásoknak életbe lépni, — vagy ellenben a katholicus ellenes kormányférfiaknak sikerül a társadalom tagjainak többségét a katholicismusról eltántoritani, dekatholizálni, — a néptöbbségnek eddigi kath. geniusza ellen mesterséges uton becsempészett akatholicus institutióknak, — s a kezök ügyében lévő hatalomnak segítségével főkép a nevelés, és a fegyelem kezelés útján a dolgot oda juttatni, hogy a társadalom tagjainak többsége — még ha katholicus nevezetét megis tartja, hite iránt közönyössé, — életmódjával pedig annak szent elvei ellen harcolóvá lélek, szerint akatholicussá legyen; eként a katholicus szellemű kormányzat a néptöbbség szellemével összhangzásba hozatván, ebben egyszersmind saját támaszát találja.

Midőn az emberiség üdve ellen Krisztus diadala után is küzdhető és küzdő erő a pogány jellemű római caesarismusnak a barbár népek általi megbuktatása, — ezeknek pedig Nagy Károly általi legyőzete után — a keresztény jellemű polgár-kormányzati rendszer megszületésével elvesztette tulsúlyát az államkormányzati téren is: szenvedett nagy kárának érzetében, — hogy azt némileg helyrehozza, s azután az emberi társadalomban a szellemi, egyházi hatalom decentralisációjának, ellenben a világi, a testi hatalom centralisációjának létrehozására, — s ez által a test számára a szellem feletti diadalnak kivívására, — s ez uton az emberiség elbuktatására irányzott működését sikeresen folytathassa: főkép Krisztus egyházának középpontja, hol annak az emberiséget boldogítani egyedül képes ereje összpontosulva létezik, a római püspöknek, az egyetemes egyház látható fejének — Krisztus helytartójának, a pápának tekintélye ellen irányozva csapását, jól tudván, hogy ezt megsebesítve, megbénítva, saját hatalmát emelendi, s eként a diadalhoz magának kilátást szerezhetend, mert „percutiam pastorem et dispergentur oves gregis.“

A polgári hatalomnak, mely a Krisztusi diadal után szinte Krisztusi küldetésből, Krisztus tekintélyével működik, igaz keresztény szempontból tekintve; — de mely hatalomnak — a szellem számára Krisztus által a test felett kivívott diadal következtében az egyházi hatalom irányában bizonyos alárendeltségben lennie kell, — tehát a polgári hatalomnak az egyházi — szellemi hatalom elleni támadását, — a testnek a szellem ellen — az alárendeltnek, a secundariusnak a főbb — a primarius elleni támadását — eként a társadalomban a rendnek feldulását előidézni, — ezen diszharmóniát létrehozni volt akkor is, — miként most — amaz emberiség ellenies erőnek főtörékvése.

A keleti szakadást a görög császároknak az egyházi főhatalom felibe kereskedési vágya csinálta. — Photius, Caerularius saját gőgjöket kielégítendő, a császári tulkapások eszközeivé alacsonyultak, — az egyházi hatalmat a császári hatalom uszályhordozójává, az anyát saját leányának szolgálójává alacsonyítani kívánták.

A saját hatalma korlátai között megférti nem akaró, a pogány

ság husos faszékai után esengő — korlátlan teljhatalomra vágyó görög császárság és állam Krisztus egyháza iránt hűtlenségének büntetését elvette; a tőkétől elszakadt venyige elfonnyadt; — a testnek a szellem felett előnyt nyújtani kívánót a keleti barbárok testi tulsulyu ereje megtörte, meghódította, megsemmisítette. Ámde azért a keleti szakadás fanyar gyümölcse fenlétezik most is különösen a muszka Caesaropapismusban, mely csakis a testi tulsulyra támaszkodva, a roppant szláv elemet magának egészen megnyerni, s ennek segélyével Európának, sőt a világnak urává lenni törekszik.

Hazánk és monarchiánk különösen volt, és most is van hivatta a keleti szakadás következményeként a művelt keresztény világot fenyegető veszélyek első csapásainak felfogására, és elhárítására. — Hajdan a Török, most a Muszka nyers erő, — régen és most is a Schismaticus szellem — különösen most a panszlavisticus Krisztusellenes, — mert csak is a nyers erőben bizó forradalmi tendenciák ellen küzdeni voltunk és vagyunk különösen hivatva, egyébként a caesaropapisticus zsarnoksággal egy bordában szőtt szabadkőművesi politika által feláldozott Lengyelhon után elsősorban áldozatul esendvén a világot elnyelni kívánó caesaropapismus keresztény nevű s külsejű pogányság torkába.

De nem csak keleten, hanem nyugoton is akadtak fejedelmek, kik a korlátlan uralomra vágyva, mindenekelőtt is a valódi abszolutizmusnak halálos ellenségét, a pápai tekintélyt iparkodtak megálázni, önmagok számára saját országukban az egyházi dolgokban őket nem illethető jogokat követelvén, ismeretesen a középkor investituralis viszályai, némely fejedelmeknek az egyház leigázását célzó törekvéseik, melyek azonban az elfogulatlan protestans történészek szerint is a halhatatlanság nevezetét megérdemlő pápák által meghiusítottak, s ez által az emberi társadalom egy új bukástól, új pogányszerű barbárságba sülyedéstől megóvatott.

Az államhatalomnak valódi ellensúlyozója csak az egyházi hatalom lehet, — ez szabhat igazi korlátokat amaz tulcsapogásainak; — csak is ez mentheti meg az egyéni szabadságot és önállást az államhatalom általi elnyeletéstől, a valódi értelemben vett abszolutizmustól.

III.

Az egyháznak s az egyház látható fejének a megváltási rendszer követelte legmagasabb tekintélye, és ebben minden létező tekintély ellenében a legnagyobb csapást intézte az emberiség ős ellensége, a Krisztusellenies visszaható disharmonicus erő a 16-dik században az ugynevezett reformációban, vagy is protestantismusban.

Krisztus a meggyengült emberi elmének részint oktatása, felvilágosítása, részint támogatása, végre a vak elbizakodás veszélyétől megóvása végett a hit dolgában csalhatatlan tekintélyű magisteriumot állított fel saját egyházában, ennek organumává a püspökséget, élén a főpüspökkel, rendelvén.

Ellenben a protestantismus elvetvén az egyház tanítói tekintélyét, — minden embert felhatalmazott arra, hogy önmagát tanítsa a bibliából, — megfelejtkezvén arról, hogy ha még annak helyes magyarázata oly könnyű, s bárkitől is kitelhető lenne, ámde annak authentiája bebizonyítására, — a meghamisítástól a századok folyamán át megóvására csupán emberi tekintély nem elégséges.

Krisztus a romlott emberi akarat javítására kegyelmeket osztogató intézetet állított fel saját egyházában, — a társadalmi rendet bontó, — ezt felforgatni törekvő csinok ellenében pedig a világi hatalomnak folytonos fenállását és működését akarta. — Ennek azonban szigorát annyira enyhíttetni kívánja, a mennyire azon társadalom tagjai a kapott javító kegyelmek sebélyével emelkedtek erkölcsi lelki erejökben. — A valódi polgárzati szabadság csak is a már némileg emelkedett lelki erőnek lehet illetéke Krisztus tanjának szellemében, — mely — a társadalom egyéneit fokozott lelki erejénél fogva megillető polgárzati szabadság azonban az Istentől felállított hatalmat soha el nem nyelheti, valamint e földön perennans emberi gyarlóság miatt az soha sem lesz e világon feleslegessé.

A protestantismus ellenben az emberi akarat javítását célzó kegyelmi intézetet feleslegesnek lenni tartja; és habár keletkezése-

kor az embernek üdvözülhetését a Krisztusbani purzta hittől feltételezte: minthogy azonban a csalhatatlan magisterium elvetésénél fogva ezen hitkövetelésnek semmi okos alapja nincsen, — azért is a protestantismusnak az érdembeni tanja valódiilag öszvejön azok tanjával, kik az emberi természet romlottságát tagadván, nemcsak hogy az embert végcélja elérése végett magasabb természetfeletti segélyre nem szorultnak lenni mondják, de sőt azt semmi más, mint merőn csak az emberi természetből, — a néptöbbség akaratjából származott, — azon épült, s a szerint mozogni s működni köteles hatalom, az ugy nevezett államhatalom alá tartozhatónak lenni állítják.

Midőn tehát a Kri ztusi tan a szabadságot, s átaljában a társadalmi jóllétet a lelki szabadságtól, — az erkölcsi erőnek nevezetes felfokozottságától; — ezt pedig az isteni tekintélyvel bíró, — az embereket az igazság utjára terelő, s azon vezető intézetnek közreműködésétől, — tehát ezen egyházhatalmi centralisatióknak mindig nagyobb dimenziója előhaladásától, — az embereket igazságban és erényben maga körül öszvegyűjtőnek győzedelméről feltételezi:

akkor a protestantismus abban véli rejleni az emberiséget megillető szabadságot, ha mindenkire bizatván, hogy mit higgyen, vagy ne higgyen, — a természetfeletti hithez, (mely természetfeletti magisterialis tekintély létét feltételezi) — ragaszkodási kötelesség megragadtatik, és így a legnagyobb szellemi dissolutio, az egyházi hatalomnak nem annyira decentralisatiója, mint inkább megsemmisülésé történik.

Ezen, az elméleti téren dissolutiónak a logikai rend szerint megfelelne az egyéni teljes korlátlan akarat szabadság a gyakorlati téren is, — tehát az egyéni akaratot korlátoló hatalomnak is mellőzése; (a szólás és sajtó korlátlan szabadságának követelése csakugyan azon elvek következménye.)

Minthogy azonban ez a társadalmat azonnal szétlobbantaná, — hogy tehát a protestantismus ezen szükségnek is eleget tegyen, — de másként az emberi egyéneknek önkormányzati képességekre vonatkozó sarkelvéhez is hűségessnek lenni látszassék: a társada-

lomban csupán oly hatalomnak létezését kívánja, mely népképviselőként a nép nevében az ő tőle kapott megbizásból és joggal a társadalmat kormányozza.

Már ha az ily csupán emberi tekintélyen alapuló, — tehát magasabb — isteni tekintélyre nem hivatkozható hatalmat kezelő személy vagy testület önmagának mentől több testerőbeli támaszt iparkodik szerezni, — saját kezeiben mentől nagyobb hatalmat, — az egyéni, családi, társulati, egyházi, nemzetiségi stb. autonomicus jogok rovására öszpontosítani törekszik, csakis követi a természeti ösztönt, a centralisationismus itt kifolyása a dolog természetének. — Mely ellen ha a nyomtatottak ellenhatásilag szinte physikai erővel feltámadnak, a valódi protestantismus sarkelvének szempontjából ezek csak is saját természetes jogukkal élőkül tekintendők.

A catholicismusban foglalt Krisztusi tan szerint az egyházi — szellemi hatalomnak centralisatiója megrontja a testhatalmi centralisatió szükségét, szüli és ápolja a józan, a társadalmi renddel összeférő politikai szabadságot s önkormányzati jogot. Ellenben

A protestantismus követelt egyházhatalmi decentralisatio, egy természetfeletti tekintélyen épült hithez való ragaszkodás kötelmének tagadása, ezen szellemi kóbor kicsapongás szabadossága, ezen az emberi ész kevélysége irányábani hizelgés, mely az akarat kevélységét is fokozza, és a köz erkölcsiség alapjait megingatja, — ezen a protestantismus elveiből kifolyó társadalmi állapot szükségessé teszi a testhatalmi, az államhatalmi öszpontosítást, a polgárzati józan szabadságnak, és minden autonómiai jogoknak természetes ellenségét; a protestantismus sarkelve előidézi a társadalomban a zsarnokságot, és ennek visszahatólag megfelelő forradalmas, — ekként a közjóllétet, a valódi józan szabadságot lehetetleníti.

E két egymással homlokegyenest ellenkező elvnek, a catholicismus és protestantismus elvének, szellemének most erősebb és nagyobb mértékben — mint máskor — egymással küzdését szemléljük; — és ez utóbbinak azon csalárd szemfényvesztési tehetségénél fogva, hogy önmagát a felvilágosodás, és az emberi szabadság egyedüli nemzójének lenni hiteti el sokakkal, — ezen ámitási tehetségénél fogva aratott részletes győzelmei folytán annak teljes

győzedelmét várják és jósolják azok, kiknek elméjét és kebelét Krisztus hite és szelleme meg nem hódította az igazságnak. — A protestantismus elvének teljes győzedelme lenne a teshatalmának a szellem felett, — Krisztust s az ő diadalát meghazudtoló, megtagadó, megsemmisítő győzelme.

IV.

És most a tett kérdésre: „Valjon monarchiánk katolikus-e még?” válaszoljuk:

Monarchiánk dacára annak, hogy a körülmények nyomása folytán polgárczati institutióinak ujjabb alakzatai a modern liberalismus kívánalmaihoz alkalmazkodva, a katolikus elvek irányában legalább is kétesnek mondható jellemet öltöttek; — dacára annak, hogy a katholicismus ellenei annak megrontását célzó támadásaik folytatására a körülményeket még mindég kedvezőknek tekintik; — dacára annak, hogy még a kormánykörökben sem hiányoznak a katholicismus elvei ellen törő irányzatok, — a katholicismus ellen mások által dühösen intézett támadások pedig a közhatalom részéről példátlan, — sokak által a helyesléssel egyértékűnek ítélt elnézésben részesülnek; dacára mindezeknek állíthatjuk, hogy monarchiánk katolikus jellegét most sem veszítette el, — és erős reményünk lehet, hogy azt el sem veszteni.

Amaz állításunk, hogy monarchiánk még nem veszítette el katolikus jellemét, épül nem csupán a körülményen, hogy dynastiánk, és a monarchiai néptöbbség buzgón ragaszkodik a kath. valláshoz, — és hogy e monarchiának mostani főállamférfia lutheranus létére is kénytelen volt e monarchiának katolikuságát diplomatische bevallani: — hanem épül inkább szemléletén annak, hogy e monarchiában a legujabb idők folytán behozott újítások a polgárczati alkotmányosság terén, habár mélyen bele is nyultak a katho-

likus elvekbe, annak azonban e téren fensőbbiségét, és így a monarchia kath. jellemét helyrehozhatatlanul még meg nem rontották.

Reményünk pedig, hogy monarchiánk kath. jellemét el sem vesztendi, alapul azon hiten, hogy tekintvén a világ, s különösen Európa aggasztó körülményeit, a keresztény civilizationak egy részről a panszlavismus és caesaropapismus, — másrészről az atheismus forradalom általi fenyegettetését, itt e helyen egy katholikus jellemű monarchiának fenállása okvetetlenül szükséges, — s hogy tehát itt mi nállunk a katholikus elvek ellenségeinek (kik e szerint az egyedül, s kirekesztőleg katholikus hivatásu monarchiánknak is vagy titkos ellenségei, vagy pedig ügyetlen baráti) monarchiánk de-katholisálását célzó törekvéseik meg fognak törni a néptöbbség katholikus hűségén, sőt azon nagyszámu nemkatholikusok józan-ságán is, kik a kath. egyházon kívül is bár, a positiv kereszténységhez lélekből ragaszkodnak. Következőleg a modern álliberalismusnak keresztényellenes — szellemileg feloszlató — teshatalmilag pedig a józan szabadságot tipró irányzataitól méltán irtóznak; — és végre mentől elébb még alkalmas időben meg fognak törni azon törekvések az uralkodóház katholikus érzelmein, és a monarchia életérdekeinek általa tiszta felfogásán.

V.

A ki monarchiánk rendszerében nem rég történt változásokat részrehajlatlan szemmel tekinti, kénytelen bevallani, miként ezen ujabbkori ujitások létrehozásában azoknak a catholicismus szellemével s olveivel öszhangzásba hozatalára felette kevés, vagy épen semmi gond és figyelem sem fordított elannyira, hogy méltán állithatni, miként ha e monarchiának kormányzati rendszere jelenleg még egészen le sem siklott a tiszta kereszténység — a catholicismus teréről, — a szerint, hogy ha még e monarchia fenállhatásá-

nak szerintünk egyedüli biztosítéka, e monarchia talpköve még nincs véglegesen ellökve: — ez nem az újításokat előidézett nyomás tényezőinek érdemök; hanem azt csakis bizonyos más körülményeknek tulajdoníthatni.

A Habsburgház jogara alatt létező minden országok diplomatische közjogilag csakis a Sanctio Pragmaticától óta képeznek egy feloszthatatlan monarchiát, és pedig a most is fenlétező dualisticus modorban.

Azonban valamint egy embernek csak egy a lelke, úgy — bármily dualismus létezzék egy monarchiában, annak főkörmányzatában csak is egy szellem lehet az uralgó.

Magyarországnak a catholicismussal lényegben összhangzó alkotmánya volt; az örökös tartományok pedig semmi alkotmánynyal sem bírtak, hanem a katholikus monarchia által absolut hatalommal kormányoztattak. — A catholicismusnak biztonsága a katholikus fejedelemnek egyéniségében volt helyeztetve.

Valamint pedig az absolutismus nem hangzik össze a catholicismus elveivel ott, hol a társadalom tagjai között már sokan találtnak nevezetes erkölcsi erővel ellátottak, tehát némi önkormányzati jog gyakorlására alkalmasak: úgy a catholicismusra nézve nem szolgálhatott elegendő biztosítékul a fejedelem egyénisége, mert habár altaljában a Habsburgház tagjai a catholicismushoz ragaszkodásukról ismeretesek, — azonban a kivétel soha sem volt lehetetlen; — sőt a baj előidézésére nem is szükséges, hogy a fejedelem maga hűtelen legyen egyénileg, ha szerencsétlenül választ magához tanácsadókul a catholicismus szellem ellen nyíltan vagy a latomban törő embereket, mert akkor egy a dol'og mélyébe nem mindég látó fejedelem oly tanácsokat fogadhat el, melyek a catholicismus elleni irányzatot mondják a monarchia sürgős érdekeivel összhangzónak.

A monarchia felett uralgott absolutisticus szellem okozta Magyarország alkotmányának nemcsak többszöri megsértését, hanem egy párszor annak megszüntetését is.

Csakis ezen — a monarchia felett uralgó szellemnek — in ultima analysi — tulajdonítandó, hogy valamint az örökös tarto-

mányokban az egyház a bureaucratia gyűlöletes befolyása alatt nyögött, — úgy Magyarországon is, — hol a király apostoli jogainak ürügye alatt a kormányzások elég nyomasztó gyámkodást gyakoroltak a kath. egyház felett — már 1848 előtt oly törvények nyertek királyi szentesítést, — különösen 1791-ben és 1844-ben, melyek miként egy részről a katholicismus szellemét és érdekeit sértették: — ugy más részről a protestantismusnak a Bécsi és Linzi békekötésben nyert — tehát karddal kivított jogainak biztosítására épen nem voltak szükségesek; — sőt a katholicismusnak teljes felfalásáig beltermészeténél fogva soha — de soha sem nyugható protestanticus szellem kielégítésére sem lehettek távolról sem elégségesek; — hanem inkább azon szellemnek élesztésére, felbátorítására, — továbbá a hitközöny metyéneke terjesztésére, — a positiv keresztény hithez ragaszkodásnak gyöngítésére, — tehát azon alapnak, — melyen a monarchia egyedül állhat, szükítésére szolgáltak.

Ámde mindezek dacára valamint a fejedelem önmagát mindig katholikusként — ezen egyház fiának — Apostolának tartotta és vallotta: ugy minden intézkedései, — s az említett törvényeknek, mint — állítólag a nagyobb baj eltávoztatása végett szükségeseknek általa szentesítése alkalmával a monarchia katholikus jelleme nem tagadtatott; és az engedmények nem is a valódi szoros értelemben vett protestantismus elvének — a természetfeletti hitet feloszlótóknak — hanem a törvényesített két, külön határozott hitsymbolummal bíró — tehát önmagát a positiv christianismus terén állónak valló felekezethez, az Ágostai, és Helvét Confessio számára adattak.

Miként egyes embert apostatának nem lehet mondani, hogy ha emberi gyarlóságából, — még ha hibás tudatlanságából is néha eltéved az igazság utjáról; — azonban megvan ő benne az erős szándék egyházához, s hitéhez hiven ragaszkodásra, — következőleg az igazság ellen elkövetetteknek adandó alkalommal helyrehozására.

Ugy egy katholikus jellemű állam apostatának csak is akkor tekintendő, midőn minden intézkedéseiből — minden eljárásából az tűnik ki, hogy katholikus jellemének fenntartásával nem csak sem

mit sem gondol, — de sőt inkább ezen jellemét restelli, — és attól, — az az positiv keresztény kath. jellemétől bensőleg megválást tartja nyereségének, még ha talán a szükségesül völt ámitás végett — vagy, mert azt másként magára nézve hasznosnak látja, — önmagát folyvást katolikusként lenni hazug képmutatóként állítja.

Azonban megítélésében annak, valjon valamely kath. állam institutiói az apostasia törére sodortattak-e? — az állam apostatává lett-e? ovatosaknak és különösen figyelmeseknek kell lennünk e két körülményre: a) hogy ott, hol a kath. egyházon kívül más — s pedig törvényes szabadsággal ellátott felekezetek is léteznek, — az ugynevezett interconfessionalis viszonyok meghatározása felette sok nehézséggel jár, úgy, hogy a törvényhozásnak e tétreni bőlását nem szabad mindég és azonnal szándékos államapostasiának tekintenünk, és b) hogy a valóságos állami apostasiához egy monarchiában szükséges, hogy a törvényhozás mind a két tényezőjében meglegyen az egyház elveinek határozott megvetésében nyilatkozó szándék és akarat az apostasiára.

Mikből kitűnik, hogy 1848 előtt e monarchia nem apostatált.

VI.

Monarchiánkra az 1848-iki mozgalom forradalmi auspiciumok között rontott. — Ha valaki azon mozgalomnak valódi forradalmias jelleméről, és céljáról kételkedett volna, azt azon mozgalom legfőbb tényezőjének — Kossuthnak mostani nyilatkozatai és magatartása teljesen capacitálhatják. — Ott az örökös tartományokban, hol azelőtt semmi alkotmányosság sem volt, sokkal határozottabban tüntette fel magát a mozgalomnak a forradalmias jelleme; midőn ellenben hazánkban azt jónak látták mozgalom fővezetői eltakargatni, s pedig elannyira, hogy még a leghiggadtabb kedélyű, loyális, a forradalom szellemétől idegen férfiak is csatlakoztak a bár külforradalom idézte mozgalomhoz a végett, — hogy — mint ez a politikai életben máskor is történt — habár ilyenemű nyomás

segélyével is, hazánknak eddig a hatalomkezelők által nem igen respectált jogait jövőre biztosítsák, s e célhoz képest hazánk alkotmányát is módosítsák.

De ha bár mily nagy is vo't az igyekezet itt nálunk 1848-ban rögtönözve szerkesztett, s a fejedelem által a forradalmi zavarok nyomása alatt aláírt decretumban elpalástolni a forradalmi jellemet, kitünt azonban az nem csak abból, hogy abban a magyar birodalomnak a monárchai másik részével való — s a sanctio pragmatikából kifolyó viszonyaira vonatkozólag csaknem semmi intézkedések sem történtek, — mi miatt a legveszélyesebb bonyodalmaknak a monarchia veszélyeztetésére a kapu megoyittatott: hanem főkép abból, hogy az ős alkotmánynak

azon alkotmánynak, mely az Istentől származott hatalmat ugyan virtualiter a fejedelem sz. személyében öszpontosultnak, — ja gyakorlatban pedig a népnek arra képes részével némi részben megosztottnak, és így a fejedelmi hatalmat is törvényes korlátok közé szoritottnak lenni, — s átaljában valamint a fejedelmet mindenki más tevékenysége irányában ellenőrül, — ugy a népnek arra képesített részét a fejedelmi hatalom ellensúlyozójául lenni valóban isteni jellegü bölcsességgel akarta; —

ezen ős alkotmánynak alapelveitől eltérve, a helyett,

hogy a kereszténység napjának áldásos melege mellett megérlelt társadalmi körülményekhez alkalmazkodva, az eddig kizárt, de most nem születési tekintetből, hanem felfokozott erkölcsi erejénél fogva az önkormányzatbani részvétre alkalmas néprész is arra érdemesítettett volna —

e helyett a képviselőválasztási census alacsonyága és a választási törvény egyéb hiányai folytán a törvényhozás egyik tényezőjének, a képviselőháznak alkotása oly többségne kuttatott kezébe, mely értelmiségére nézve alól áll azen a vonalon, hogy a haza érdekeit s ügyeit helyesen felfoghassa; — erkölcsi erejére nézve pedig gyengébb, mintsem hogy a haza sorsára nézve oly fontos választásoknál azon fejta emberek által, kik kitüzött jó, rosz céljok hajhászásában az eszközök erkölcsi értékének mérlegelését feleslegesnek tartják, — meg ne ejtethessék, meg ne vesztegettetnessék, s így hazája sorsát áruba ne bocsáthassa. — Tulajdonképen tehát

a képviselőválasztási jog a gonoszság könnyű martalékául kitétetett.

És ha már ekként az 1848-nak intézkedése a most felhozott szempontból keresztényszellem-ellenes, annál nagyobbban fog annak ezen szellemmel való ellentétisége kitűnni abból, ha meggondoljuk, hogy az 1848-i mű a képviselőkben álló parlamentre bizta nemcsak a törvényhozásban a legjelentékenyebb ténykedést, — de sőt a királyi felségnek világos praejudiciumával legnagyobb részben a végrehajtó hatalomnak gyakorlását, — sőt némileg a királyi hatalommal rendelkezőt is: — nyilvánossá tevén ekként azon irányzatát, hogy — dacára a szent és sérthetetlennek mondott királyi személység — és a municipalis autonomia iránt szóval kifejezett deferentiájának, minden, az állam körében létező hatalom valósággal a népképviselőnek nevezett és supponált hatalomba, a parlamentbe olvasztassék, — abban öszpontosíttassék.

Nem a miniszteri nevezet, vagy felelősségi rendszer az, mi a tiszta christianismus elveibe ütköznék; — e miatt ugyan bátran nevezhetik magokat a kormány rudját mozgó férfiak bármiknek; — az ellenőrködést pedig a hatalmat kezelők ellenében planeszükségesnek tartja a christianismus; — hanem ellenkezik azzal az állítás s föltevés, mintha minden hatalom a társadalomban alólról a néptől származnék, — tehát, mintha az a souverainnek tartott nép által — még ha a legtisztább eljárás mellett is választott képviselők collegiumát, a parlamentet csak azért — mert ezt a nép választotta, — illetné; — ellenkezik Krisztus szellemével a törekvés a bár ki, — tehát akár a parlament, azaz a parlamenti többség általi elnyeletése az autonomicus jogoknak, — mert ez tetleges Krisztus-tagadás, azaz tagadása annak, hogy Krisztus kegyelmével az emberiség erkölcsileg emelkedik, mely emelkedésnek szükségképen megfelelnek a pusztá választási jogon kívül még más autonomicus jogok is, — tetleges befolyás a kormányzatra, — egy bizonyos körben tetleges önkormányzat.

Centralisticus, — minden hatalmat a parlamentben, a parlamenti kormány által kezelt államhatalomban öszpontosítani törekvését, tehát az ő alkotmány alapelvét felforgató forradalmias

jellemét tanusította az 1848-i mű az által is, hogy minden az országban eddig törvényesen létező vallásfelekezeteket egyenjogúakká tette azért, hogy mindnyájok felett a legfőbb hatalmat gyakorolhassa. — Mely törekvés pedig a katholicismusra nézve nem kevesebb, mint ha annak isteni jellegét az állam megtagadná; — ezt pedig e monarchiában és hazában megtagadni annyi, mint e monarchiát, és hazát hivatása utjáról leterelni, — keresztény természetéből lényegesen kivetkeztetni, mely működés forradalmi jellemét nem tagadhatni. — Az egyháziak mint polgárok alájvetvék az államhatalomnak; — de ha az állam az egyház felett akar gyámkodni, ez épen úgy van, mintha a segéd a maga főnöke felett akarna uralkodni. — Az apostoli király csak mint az egyház meghatalmazottja gyakorol az egyházban némi — s az egyház beleegyezése nélkül másra át nem ruházható jogokat. — Az oly törvényhozásnak tehát, — mely az egyházhatalomnak az egyházban ennek beleegyezése nélkül jogokat tulajdonít, — s különösen azt önkormányzati szabadságában, a népek oktatásában, nevelésében az államhatalom által korlátoltatni, vagy épen gátoltatni kívánja — forradalmias, mert az ősalkotmány szellemének ellentmondó — jellemét nem tagadhatni.

Az 1848-i választási alapon összejött legújabb országgyűlésnek többsége, — és ebből keletkezett parlamentalis kormány néme-ly, — s különösen a királyi hatalomra és a monarchia másik fele iránti viszonyokra vonatkozó — az 1848-at javító és pótló intézkedések által lehetővé tette a kiegyezkedést, és a monarchiai alkotmányos rendezkedést; — lehetővé tette felséges uralkodónknak és királynénknak megkoronáztatását, mely is rendkívüli fényvel, a katholika egyház magasztos szertartásai kíséretében meg is történt. — Azonban ezen magyar új kormány nem haladt még elő a tevékenység terén annyira, hogy a katholicismus iránti lelkületéről biztos ítéletet lehessen hozni; — — okaink nem hiányzanak az aggodalomra, de még most sem állíthatjuk, mintha már institutioink határozottan lelennének terelve a katholicismus alapjáról. — E tekintetben dolgainkat függő állapotúaknak mondhatjuk.

VII.

Szeretetünk, ragaszkodásunk tárgya képezi egyszersmind féltekenységünknek is tárgyát. — Midőn tehát látjuk, hogy monarchiánk kormányzati rendszerének megalakításában a catholicismusnak elveire mily kevés volt a figyelem úgy, hogy a mostani kormányalakzatot legalább is gyanusnak kell e tekintetben mondanunk. — Midőn látjuk az államkormányzatra, s egyéb társadalmi viszonyok meghatározására vonatkozó lényegben Krisztusnak elmentmondó modern elveket és nézeteket bálványoztatni következtlenül még olyanok által is, kik másként magukat hü katholikusoknak lenni vallják szájjal; és ismét olyanok által, kik az erkölcsi következetlenséghez következetesen, a christianismus alapítója, s annak szentegyháza ellen nyilvánosan; s néha a legnagyobb szemtelenséggel intézik támadásaikat; midőn látjuk e monarchiának, sőt egész civilizációnak létalapja — a positiv christianismus ellen vakmerőn intézett támadásoknak az ilyeket megtorolni hivatottak által elnézetését; — midőn látjuk magának az apostoli című, s hivatásu fejedelemnek székes fővárosában Krisztust, az ő szent tanját, egyházát, ennek látható fejét, Krisztus helytartóját, az egész emberi társadalom atyját, pátriárcháját, — a világ legnagyobb erkölcsi tekintélyét a nagy részben zsidó kéz és zsidó alatt álló sajtó által dühösen gyaláztatni és megtámadtatni, s ezt mind a nélkül, hogy a Krisztust üldözőknek hajukszála is meggörbítettnek azok által, kik hivatvák mégfékezni a gonoszságot; sőt ellenben azoknak látjuk meggyülni bajait, kik ezen gonosz féktelenségből származó rosszakat saját hivatásuk körében igyekeznek ellensúlyozni. — Midőn végre látjuk, hogy oly helyeken, hol a köztudomás szerint a kormány szándékai szoktak tolmácsoltatni, oly eszmék, p. o. a korlátlan vallásszabadságra, a polgári házasságra, az iskolák kezelésére vonatkozólag pendítettnek meg, melyeknek megtestesülések esetében államunk institúciói általában a valódi christianismus ellenében

csakugyan határozott ellenzéket képeznének — s egyenesen a protestantismusból természet szerint kifolyó szabadkőművesi elvek juttatnának a zöld ágra; — midőn mindezeket látjuk, szivünk valóban feljajdul, aggodalom fogja el keblünket, s nem mintha az egyházat féltendő, mert ennek Krisztus által megjövendőlt sorsa a megtámadtatás, üldöztetés, de folytonos diadal is, — hanem mivel szeretetünk, és rokonszenvünk egy más tárgyát legnagyobb veszélynek kitétetve, — monarchiánk, és ebben kedves hazánk hajóját a veszély örvénye felé sodortatni szemléljük. — — Teljes megnyugtatósul nagyon kevés az, mi felhozatik, magyar kormányunk tagjainak becsületes jóakarata felől, mert bár szívesen elismerjük azt, azonban az eredményre nézve mindegy, gonosz elhatározott széndékből azármazott kiszámítás, — vagy a minden jóakarattal melletti a mentő eszközök választásában és alkalmazásában a célszerűségnek fel nem ismerése dönti-e a monarchiát, s ezzel ha ánkat a veszélybe. — Magyar kormányunk férfainak elismert jóakarata — magában véve — aggodalmaink lecsillapítására nem elegendő, — hanem azért valamint az előállott körülményeknél fogva lehetővé lett kormányok között a mostaninak elsőségét, — tehát szerintünk is aránylagos jószágát szinte bevalljuk, ugy ezen kormányunk tagjainak jeles tulajdonait, mérsékelttségét, az igazság és törvényesség iránti becsületes vonzalmát a más — s alább említendő tényezőkre alapított jó reményünk fokozójának tekintjük.

Reményünk egyik alapját képezi az, hogy dynastiánk a pozitív tiszta christianismushoz, a catholicismushoz hűségesen ragaszkodik.

De reményünk főképp alapul népünk legnagyobb részének a pozitív christianismus iránti hűségén.

Monarchiánk népének több mint három negyede a kath. egyházhoz tartozik, — ennek pedig legalább kilencz tizedrésze ahhoz szivből, l lekből ragaszkodik.

Vannak e monarchiában tartományok, melyeknek népei valamint a dynastiához, — a monarchiai kapcsolathoz, ugy főképp a catholicismushoz leghűségesebben ragaszkodván, s ezeknek érdekeiket egymástól elválasztani nem tudván s nem akarván, szent

kincsként őrzött municipalis jogaikkal a katholicismusban Krisztusnak egyeduralmát önkörükben megőrizni kívánják.

Tisztelet neked első rendben Tyrolnak hü, becsületes s a szent lélek kegyelmével bőven elárasztott népe! — a te hegyeidben, völgyeidben zongedez legszebben erényes ifjaidnak, szülzeidnek ajkaikról a feltámadott Krisztus örök királyt, s az Ő szent anyját dicsőítő ének! — Te vagy, mely a vész napjaiban e monarchiát leghűségesebben támogattad, — mely a dynastiának a zaklattatás idején a legbiztosabb menhelyet nyújtottad, mert forró szeretetednek szeplőtelen tárgya a katholicismus, téged ez erényekre tanított s szoktatott, — az erkölcsi erőnek magas fokára feljuttatott, — de éppen ezért te vagy most a szabad kőművesi dühnek és üldözésének is kiváló tárgya! — — Azonban addig is, míg az el nem maradható fényes elégtételnek ideje eljövend, a felséges dynastiának kérdésbe sem vehető szives elismerésén kívül szolgáljon némi vigasztalásul minden jóakaratu s igazságszerető embernek irántadi mély rokonszenve!

Hogy a katolikus nép átaljában véve ragaszkodik sz. vallásához, s egyházához e monarchiában, mindenütt, — ezt igazsággal el nem tagadhatja senki; — és pedig, hogy nemcsak a faluk egy szerűbb népe, hanem a több kísérleteknek s elcsábításoknak kitett városi nép is legnagyobb részben isteni megváltójával Krisztussal tart, azt fényes példákkal is bebizonyíthatni. — Az alig mult időben történt, midőn csak a Jézus hitének alapján nyugható monarchia akkori kormányának sajnos engedékenysége folytán a kereszt ellenségei által a nép között oly mohón terjesztettek a hirhedt Renánféle káromlások: — az időben történt, hogy hazánk egyik főpapjának, — most rang szerint is a legelső rendben tündöklőnek akkori székes helyén — országunk egyik kitünőbb városában Jézus istensége mellett tartott beszéde oly nagy és szent lelkesedésbe hozta a tömérdek számú hallgatóságot, hogy a főpásztor az iránta hálás tiszteletők jeleit kéz- és ruhaszegély-csókolással nyilvánítani siető polgárok tolakodása miatt alig juthatott ki a templomból; — a távozó után pedig lelkesülés hangján kiáltották az áldást azon Jézustól. kinek ő istenségét, dicsőségét előttök hirdette.

E monarchia kath. népének sz. hitéhez s egyházához rendületlen hűség felől valóban nincs okunk kételkedni.

Sőt a nem katolikus keresztény sektákhoz tartozó polgártársainknak is — lehet mondani — kilenc tizedrésze annyira ragaszkodik a természetfeletti hithez, a pozitív kereszténységhez, — hogy a német egyetemeken a hitetlenség mérget magokba szítt egyének, midőn itthon az igé hirdetésre alkalmaztatnak, rationalisticus, deisticus, vagy épen atheisticus tanakkal nem mernek hallgatóik előtt fellépni, nehogy kenyerőket veszítsék, keresztény — de nem katolikus polgártársaink gyermekkoruktól fogva magokba szítt, és főképp az iskolákban táplált előítéleteiknél fogva idegenkednek ugyan a kath. egyháztól, — sőt ellenében könnyen fanatizálathatnak is az ő gyarlóságukkal saját érdekekben visszaélni kívánók által: — azonban Krisztust ők is Istenüknek, Megváltójuknak tartják, — a természetfeletti rendet elismerik; — és ha egyszer majd előttök fog állani az alternativa: vagy őseik egyházába, hol a krisztusi tan egyedül nyilatkozik következetosséggel, visszatérni; — vagy pedig Krisztustól végkép megválni, a hitetlenség örvényébe merülni: biztosak lehetünk a felől, hogy ezen polgártársainknak legnagyobb része az elsőt fogná választani. — Mert az, ki a természetfeletti krisztusi hitnek épületét önmagára, s az emberiségre nézve szükségesnek tartja, csakhogy azt a gyarló emberi tekintélyű symbolikus könyveknek, — akár a spiritus privatus, az emberi egyéni értelmezésnek homok alapján véli megállhatni, — habár hibázik is, de azért közelebb áll ahhoz, ki azon hitépület számára a csalhatatlan magisterium isteni tekintélyű szikla alapját tartja szükségesnek; — mint ahhoz, ki azon épületet feleslegesnek tartván, azt végkép lerombolni kívánja.

Anglia protesztáns jeleseinek tömeges visszatérése a katólika egyházba állításunk igaz voltát fényesen bizonyítja.

Átaljában véve e monarchia népe csekély kivétellel határozottan keresztény, — ámbar annak egy nevezetes része még nem bír oly elméleti műveltséggel, hogy a tiszta kereszténységnek különösen a polgárratra vonatkozó követelményei irányába annyira lenne tisztában, miként annak simplicitását Krisztus ellenségeinek

a láncról néha lele szabaduló Beliál segédeinek felvilágosodást, szabadságot s minden jót ámitólag hirdető szavaikkal megejteni ne sikerülhessen; sem nem bir egy része még oly erkölcsi emelkedettséggel, hogy azt az általa Krisztus ellenségeiül fel nem ismert ama jó madarak a birvágyat, vagy érzékiséget csiklandoztató kísértéseikkel meg ne csalhassák, s akaratlanul is a Krisztus ellenes tervek kivitelének eszközeivé ne alacsonyithassák.

Ezen gonosz mesterségnek üzhetése végett sürgettetett amaz oldalról a népképviselőnek oly alakzatban, hol az erkölcsileg még kiskoru — tehát elámitható és megvesztegethető tagokból álló tömegeket illeti a döntés — létrehozása; és hogy ama gonosz mesterség szabadon és sikerrel üzethessék az emberiség ravasz ellenségei által: a fegyelemnek tágitását, a szabadosságnak terjedését, a közhatalomnak a gonoszság fékezhetésében mentől nagyobb korlátozását tűzték ki amaz oldalról legközelebbi célul ravasz kiszámítással, és — mint tapasztaljuk — az ügy rosszaságához képest elég nagy-nak mondható sikert aratva.

VIII.

Midőn abbeli reményünknek, hogy monarchiánk hajója, melyet most a forradalmi szellem a vész örvénye felé sodorni törekszik, a végveszélytől meg fog menekülni, s a jóllét és dicsőség utjára visszasa lesz vezérelve; — midőn ezen reményünknek alapját dynastiánknak a catholicismus iránti hagyományos hűségében, és főkép a monarchia népeinek legnagyobb részben a positiv christianismus-hoz tántorithatatlan ragaszkodásukban méltán helyezzük: akkor e reményünknek fokozójául lenni valljuk mostani kormányunk tagjainak becsületes igazságszeretetét, hazafiságát és ildomoságát, u. m. melynek jeleivel mindeddig ő nálok találkoztunk.

Nehogy félreértessünk, előzőr is tiltakoznunk kell a föltevés

ellen, mintha mi akkor, — midőn mi valamely államnak a positiv christianismuson — a catholicismuson épült alkotmányát az alap kiméletével módosíthatónak s javíthatónak lenni elismerjük, — sőt minden emberi intézményt szükségképen azon sorsnak kitétetve lenni valljuk, hogy az az idők folytával változó körülményekhez alkalmaztassék s idomíttassék: akkor egyszersmind azt is megengedhetőnek lenni vélnők, hogy azon alkotmány a maga sarkelveiben alapjában is megtámadtassék, megingattassék, Krisztus helyett annak más alap adathassék, az alkotmánynak keresztény jelleme kérdésessé tétethessék, annak megmaradása vagy meg nem maradása akármely testületnek, — ha még ez csupa doktorokból is állna — vagy akár az egész népnek is szavazatától felfüggesztessék. — Legbensőbb meggyőződésünk az, hogy senkinek sem lehet ily korlátlan önrendelkezésre, tehát sem physikai, sem erkölcsi öngyilklásra vagy annak meg is kísérlésére, — a physikai lehetőség nem jelenthetvén egyszersmind szükségképen az erkölcsi lehetőséget is.

E szerint habár az 1848-ki decretumnak nem csak azon irányzata van, melynélfogva a *sanctio pragmatica*-féle szerződésen kívül (u. m. melynek érvényeit nyíltan kérdésbe hozni a legnagyobb forradalmár sem tarthatta 1848-ban oportunosnak) — mindent, az ő alkotmánynak leglényegesebb alapjellemeit, annak positiv kereszténységét vagy catholicismusát is kérdés alá vonhatónak és megváltoztathatónak lenni feltételezte:

hanem az 1848 által létrehozott azon új kormányrendszeri alakzat, minélfogva a nép *suffragiuma* kifolyásaként fellépő képviselőtestület által magát nyilatkozó nép — vagy nemzetakaratot *per fictionem*, valódiilag a parlamenti többség akarátját állította fel az egész ősi alkotmány felett dönteni hivatott *areopagul*; ugyanazon parlamenti többséget, azaz annak kifolyását — a miniszteriumot bizván meg egyszersmind a törvények végrehajtásával is; —

habár tehát nemcsak azon irányzat, hanem az annak megfelelő most leirt kormányalakzat sem helyeselhető, legalább nem pártolható catholicus szempontból, u. m. mely még az örök fenmaradásra jogosított alapelvek kimélete mellett, az ezen vonalon alól eső, — tehát változtatható dolgok felőli tanácskozásban sem akar eltérni a szellemnek a test felett előnyt tulajdonító amaz elvtől: „*Vota non*

tam numeranda, quam ponderanda,“ — és mely semmi fictiot sem lehet hajlandó a hatalomkezelési jog igazságos alapjául elismerni.

Azonban most, midőn annak már elfogadtatási tényével állunk szemközt, gyakorlati tekintetből szemünk előtt tartjuk általában az igazság oszlopának és fundamentumának, Krisztus isteni bölcseségű egyházának azon szakosos eljárását, hogy némely körülmények közt épen az általa nem helyeselt ügy számára kovácsolt fegyverekkel akarja a tévelygést legyőzni, akarja saját diadalát ellenségei fegyvereinek közreműködésével eszközölni.

Akadnak a jó ügynek a katolikus igazság ügyének baráti, kik ennek a most említett körülmények között kivivott diadalát azon másik ügynek is felróják, melynek fegyvereit használva az igazság ereje a diadal kivívásában. — Ámde ez az eszmék összetévesztéséből származott tévely. Isten, és az ő igazsága a roszból is hatalmas jót kihozni, a nélkül azonban, hogy a jó következményei érdemében ama rosznak része lehetne. Néha a tévely és hiba alkalmat nyújt ugyan az igazság erejének nagyobb kifejtésére, és annak annál fényesebb diadalára, — ám de azért a hiba és tévely soha sem dicsérendő, sem nem pártolandó; — nem lehet helyeselni a rosszat azért, mivel abból néha jó szokott származni; hanem csak is midőn már meg van a hiba, akkor néha épen az ő rosz következményeinek — a nagyobb rosznak elhárítása végett eltűrendő — egyenesen meg nem támadandó azért, hogy épen az ő általa használt fegyver ellene fordíthatassék, — s saját fegyverével legyőzethessék.

Az ismeretes 1789-ki alapokon épült, vagy azokat megközelítő — azokkal rokon alkotmányosdiságot a katolikus igazság szempontjából még akkor sem lehet helyeselni, vagy épen dicsérni és pártolni, midőn a katholicismus számára az épen ezen alkotmány formái közt kivivandó győzelméről már meg is van a bizonyosság.

IX.

Miként 1848-ban, habár a mozgalom forradalmias irányzattal mindenütt birt, azonban annak forradalmias jelleme sokkal nagyobbban tünt fel Bécsben, mint Pozsonyban vagy Pesten: úgy van ez épen most is, midőn e monarchiában az 1849-től óta üzött politika, és ezt követő szerencsétlen események okozta erőbeli meggyengülés folytán a vérbe fojtani szándékolt — de épen ebből nyert táplálékkal életben fentartott forradalmias mozgalom, — ennek valódi forradalmias jelleme sokkal nagyobbban — mint hazánkban — kitűnik ismét Bécsben, u. m. hol a pozitív kereszténység, Krisztus egyháza itt e Habsburg magyar-osztrák monarchiában még eddig soha sem tapasztalt megtámadásoknak, szemtelen insultatioknak ki van tétve igen nagy mértékben; hol a radicalismus a bureaucratismusban einkostársra talált, — ez ugyan csak az egyházat akarván az állam mindenhatósága alá vetni, és így erkölcsileg megbuktatni ama pedig e monarchiát is megbuktatni kívánó szándékát nem is tartja szükségesnek nagyon palástolni.

Midőn az oltár tekintélyét mindkettő lerombolni kívánja, a radicalismus ugyan czéljához képest következetességgel cselekszik; a bureaucratismus azonban, ha ezen trónt még is fentartatni ohajtja, számítás nélkül okátlanul indult a falnak, mert oltár és egyház ellen a radikálokkal közösen intézett merényletök sikerülésének nem vél esetében ezen erkölcsi erejétől — a világ katolikusainak rokonszenvétől eként megfosztandott monarchiát és trónt sem a szurony és puskapor, — sem a papiros és tinta többé fent nem tarthatandná.

Nem tagadhatni, hogy a radicalismus államintézményeinket és viszonyainkat fenekestől felforgatni s egészen megváltoztatni kívánó párt az ügy általános szempontból vett rosszasságához, — különösen reánk magyarokra nézve veszélyességéhez képest elég nagy mértékben van képviselve itt mi nálunk is; — valóban politikai érettségünk és józanságunk felőli európai reputációnknak használna, ha e

fajtából mi köztünk mentől kevesebb, — vagy éppen senki sem tállatnék.

Azonban legnagyobb része azon hazánkfiainak, kik kiindulási pontul az 1848-at választották, és kik a mostani országgyűlésben a többséget alkotják, nem akar forradalmi lenni, nem tartja magát forradalmi tέρre lépettnék, ohajtásait, követeléseit nem tartja forradalmiaknak. Az 1789-ki elveken alapuló modern kormányrendszerhez a lehetőség szerint alkalmazott 1848-ki műnek életbeléptetését sürgették ezek 1-ső jogfolytonossági okból; 2 or: mivel hazánk függetlenségét a sanctio pragmatica által kitűzött korlátok között az által gondolták legcélszerűbben biztosíthatónak, s végre 3-szor: mivel az 1848 ki műben letett alapokon haladás által vélték hazánkat a nyugoti modern cultura színvonalára emelhetni, s eként annak jövődjét biztosíthatni.

E férfiak törekvésének távolabbi célja ugyanaz, mi minden jó hazafió, hazánkat a monarchiai kapcsolat által biztosítottan, nemzetünk szelid hegemoniája mellett a békés haladás pályáján a tökéletesedés felé vezetni.

Ámde az ut választásában közelebb állanak azokhoz, kik csak radikalismussal, a társadalmi és politikai tերen való gyökeres felforgatás utáni új építéssel vélnék segíthetni a világ és így hazánk bajain is.

És be kell vallani, hogy ezeknél az eszközök választásában több következetességet, számításukban több alaposságot fedezünk fel. Rosszaljuk céljukat, de ők valóban tudják, hogy miért ragaszkodnak az 1789-ki elveket a lehetőség szerint életbeléptetni kívánó 1848-ki műhöz, tudják, hogy az egyszer már letett alapon nem lesz nehéz tovább építeni, hogy az elfogadott előzményből könnyen folynak a következmények.

Ellenben országgyűlési többségünk s ennek kifolyásaként kormányzó férfainknak tiszteljük s becsüljük a magukéval egyezőnek elismert szándékjukat és céljokat, de választásukat az ahhoz vezető utra nézve nem helyeselhetjük.

És még is nekünk, kiknek elveink, ezen az ős alkotmány lényegéhez, alapjához hűséges, Krisztus szelleméhez határozottan ragaszkodó elvek uralma jelenleg egyidőre a kormányzókekről fa-

tumszerűleg leszorított — most kezet kell fognunk azokkal, — kiknek a Krisztus legfőbb királyságát, a catholicismusban nyilatkozó elveinek legjogosabb uralmát nem igen respectáló modern liberalismussal való rokonszenvezésöket már eddig is eléggé kimutatták; kiknek az 1848-ki vívmányok életbeléptetésének érdekében a jogfolytonosságra tett hivatkozásukat saját szempontunkból egy részben csak is pusztá legistai mozzanatunak tekinthettük, a meny nyiben hazánk ösalkotmányában Krisztusnak, az ő elveinek, szellemének isteni örökjogu uralma elleni vívmány sohasem képezheti az igazi jog substratumát. Nekünk most kezet kell fogni azokkal, kiknek azon véleményét, — mintha szt. István államának a pragmatica sanctio által rendezett függetlensége csak is az 1848-ki formák közt egyedül, — vagy legjobban lenne biztosítható — már csak azért is tévesnek kell mondanunk, mivel azt semmikép sem foghatjuk fel, hogy a modern liberalismus által követelt — ettől elválaszthatatlan és az 1848-ki müben elég világosan indicált állammindehatóság elvének elfogadása mellett ugyanazonegy monarchiában hogyan állhasson fen a dualismus? — Ugyanis az állammindehatóság vagy a caesarismusban fejezheti ki magát, vagy pedig a parlamentben. Ámde egy mindeható Caesar irányában nem jelentheti a dualismus azt, minő jelentőséggel akarjuk mi monarchiánk dualismusát saját hazánk függetlenségének érdekében felruházni. Ha pedig a parlamentben van az állammindehatóság sulypontja létëve, akkor a monarchia két részének vagy egygyé kellere olvadni, vagy egymástól végképen megválni, s eként a dualismusnak mindenesetre megszűnni, mert hogy egy monarchiában két mindeható uraság parancsolgasson, az lehetetlen. — Ámíthatják az emberek egymást és önmagokat, végre ki fog kelleni tünni a valóságnak, miként a modern kormányzati elvek bármiként igérjék a szabadságot, okvetlen absolutismusra vezetnek, — és pedig vagy a Caesar, diktátor, vagy — mi sokkal nyomasztóbb — a parlament absolutismusára.

De bármily elvi nagy különbség létezzék is közöttünk, s bár tévuton lássuk e férfiakat az eszközök, — a fentebb említett s velünk közös célhoz vezető utnak választásában — nekünk még is kezet kell fognunk velök, mert minket ő velök egyesít a fentebb említett célnak ugyanaznoossága. Mi ugyan tudjuk, hogy ők megkezdettt utjokon soha

sem érhetik az általok és általunk kitűzött czélt, sőt mennél tovább haladandanak utjokban, annál távolabb esendenek el ama céltől, annál nagyobb mértékben van veszélyeztetve e hazának s e monarchiának üdve, — de épen azért is kezet kell fognunk velők, hogy becsületességök, igazságszeretetük s ildomosságuk eszközése mellett az általok jobb szándékkal, mint belátással elfogadott modern kormányzati rendszer formái közt is fejlődhessék ki az erő, mely hazánk sorsát visszaterelje az utra, — a kor és egyéb változó körülmények kívánata szerint ugyan módosítható, de alapjában, positive keresztény típusában, jellemében változást nem szenvedhető és alkotmányunknak elhagyott útjára.

X.

Mi a jelen kormány és kormánypárt jellemzilárdságától és jóakarattól elvárjuk, hogy

1-ször nem fog késni oly szabályok életbeléptetésével, melyek a gonoszság szabadosságának, — semmi szentet, semmi tekintélyt elismerni nem akarónak a sajtó szó, sőt tetszeli kicsapongásokban most inkább mint valaha minálunk is nyilatkoznak gátot fognak vetni. — Minden becsületes jóakaratu kormány a becsületességnek a gonoszság támadásai ellen megvédését első főkötelességének kell hogy tartsa; e nélkül vajjon mire való is lenne a kormány?

2-szor ne engedje, hogy Jézusnak vallása és egyháza, habár a modern elvek kívánalma szerint megszűnt uralkodó lenni a türelmes papiron, melyre a modern elvek elfogadásának okmánya van írva; — de azért uralkodik az jelenleg is azon milliók sziveik, elméik, lelkeik, egész lényök felett, kik legkitünőbb részét teszik e monarchia népének, mely népet a modern elvek souverainnek lenni mondanak: — ne engedje tehát, hogy azon Jézus, kit a souverainnek mondott nép a maga legnagyobb souverainjének, Istenének, leg-

főbb királyának — saját földi engedelmét pedig az ő apostolának, szolgájának vallja, — ne engedje, hogy a megváltás szent jele, mely még koronánkon is ha kissé meg is görbült, azért annak mindég legfőbb disztét, erejét, és talizmánját képezi nyilvános beszédekben, iratokban, nyomtatványokban gyaláztassék, piszkoltassék, hitvány tárgy gyanánt sárral dobáltassék azon nyomorultak által, kiknek egyik nevezetes részét Izrael némely keménynyaku s körülméletlen szívü gyermekei teszik, kik az irányokban gyakorolt keresztény szeretetet és türelmet így gondolják legjobban — őseik példájaként meghálálhatni, — s az általok imádott aranyborjunak cultusát eként mindenek felibe emelhetni; — másik részét pedig azok képezik, kik a kereszteltetésök alkalmával tett ígéretekot rutul megszegve, az elme és szív kevélységének daemonaitól zaklattatva küzdenek az ellen, kinek pedig — és nem átellenességének — cultusára, imádására meghívja őket a jó zenész, — a nemesebb érzelem, s a tömérédek számos bölcseneknek, bölcs őseinknek is hazánk és nemzetünk legjelesbjeinek minden korban példája.

Mi nem féltjük Krisztus egyházát, de féltjük hazánkat és nemzetünket, mert jaj azon országnak, államnak vagy nemzetnek, melynek kebelében a dicsőség királyát Krisztust, a népek megváltóját, Istenét az ő népe szemeláttára, füle hallatára büntetlenül piszkolhatni, gyalázhatni s káromolhatni, miként Pilátust — vagy Herodes csarnokában, s hol a kereszt engesztelhetetlen ellenségei a zsidók és uj pogányok Krisztus ellen — a felsőség elnézése mellett szabadon dühönghetnek.

3-szor. Mi ugyan az igazságot leszavazhatatlannak lenni tartjuk, a modern elvek ellenben mindenütt a szavazati többségnek tulajdonítják a döntő erőt. — Azok tehát, kik a modern elvekhez ragaszkodnak, — feltétvén ő bennök a becsületességet, iparkodni fognak azon, hogy a szavazati többség igaz és nem hamisított kifolyása legyen a népakaratnak.

Már most tekintetbe vévén az 1848-ki választási törvénynek roppant hiányait, melyeknek leginkább tulajdoníthatni, hogy mi nálunk a választások közönségesen a legpiszkosabb vesztegetésekkel, legaljasabb korhelykedésekkel, lélekvásárlásokkal történnek nagyobbára; — a gyakori vérontások, gyilkolások pedig bosszuért

kiáltsanak az égbe nemcsak azok ellen, kik annak közvetlenül esz. közlői, hanem azok ellen is, kik akkor, midőn erről tehetnének, és tenniök kellene, ezeket mind elnézik és a népnek testi-lelki romlásával keveset vagy semmit sem törődnek, csakhogy a többséget magoknak hábár a souverainnek mondott, de barommá alacsonyított népnek romjain is megcsinálják; de tekintetbe vévén, hogy képviselőválasztásaink már európai botránynya nőtték ki magokat — és minket olyanoknak mutatnak be a mivelt világnak, mint a kik még képtelenek vagyunk a szabadság élvezésére, — jogi impatientes, libertatis incapaces,

tehát tekintetbe vévén, hogy az ily választások eredményeként összealakult képviselőtestületről csak is tág lelkiismeretességgel lehet állítani, mintha az csupán, vagy legnagyobb részben csakugyan a nép józan, becsületes részének tiszta meggyőződéséből választott tagokból állana, — mintha tehát a nép igazi tiszta józan akaratának valódi geniuszának képviselésére minden kétségen kívül alkalmas lenne:

Azért a mostani, — becsületes jó szándékunak elismert kormánytól méltán elvárjuk, hogy a követválasztási törvénynek gyökeres megjavítása által minélelőbb gondoskodni fog arról, hogy a választásoknál az emberi gonoszság hathatós vagy épen döntő szerepet ne vihessen, hanem a mennyire lehet — a józanságban, becsületességben, testi s lelki épségben levő nép saját benső meggyőződését teljes erkölcsi szabadságban követhesse, és a választást a szerint intézhesse.

Hogy pedig a józan gondolkozás, tehát a polgári jogok élvezetére való képesség gyarapodjék, — és a nép az önkormányzat — a józan szabadság országába bevezetessék, szükséges, hogy a most abnormis állapotban levő municipiumok célszerűen szerveztesenek, csakhogy régi lényeges attributumaikból ki ne forgattassanak, — mert másként a municipium nem lehet a szabadság palladiuma, sem a népnek — őt az önkormányzatra képező iskolája. — A célszerűen — a szellemnek a test fölött előnyt tulajdonító qualificatiók mellett szervezett municipiumok a nép igazi geniuszát leg-

jobban tudandják majdan kifejezni, — a józan rész akaratját legigazabban tolmácsolni.

4 szer végre elvárjuk a mostani kormány jóakaratótól és eszélyességétől, hogy a modern liberalismus molochjának a positiv kereszténység — különösen a catholicismus elveinek rovására már eddig bemutatott áldozatokat megelégtelve, nehogy a haza már anynyi sürgős ügyeinek rendezése által igénybe vett rövid idő eszélytelenül elvesztegettessék, — a lelkiismeret leggyöngédebb hurjainak kiméretlen érintése által a most legszükségesebb egvetértés és testvéri szeretet a hon lakosai közt megháboríttassék; és nehogy ha majd a helyesen rendezendő municipiumok által a javítandó követválasztási törvény alapján a nép valódi geniusza, a józan népkívánat hivebben nyilatkozhatand, tömérdek zavarral járó restauratioknak, és a kormány férfiak nem igen tisztességes visszavonulásának szükségése előálljon;

tehát elvárjuk, — hogy jelenlegi kormányunk a lajthántuli collegáknál sokkal eszélyesebben és ildomosabban, több igazsággal fog eljárni a christianismus irányában; — és midőn a catholicismus autonomicus jogainak élvezetében nem fogja zavarni. — más részről tartozkodni fog oly intézkedésektől, melyek általában a vallás positivitása, a christianismus — a katholika egyház — e haza legfőbb polgárainak édes anyja iránt ellenséges indulatot tanúsítának. — Ugy tudjuk, hogy a polgári, — a vallásnélküli közös iskolák ügye, s több ily fajta ügyek még sem oly sürgősök, mint — hogy ha már csakugyan elő kell vétetniök, — a küszöbön levő új törvényhozást be nem várhatnák. Az igazságszeretet és becsületesség semmit sem szokott erőltetni nem tiszta eszközökkel. Jelen kormányunkat sokkal becsületesebbnek tartjuk, hogysem ily tisztátalan eszközökhöz nyulhasson, — de sokkal eszélyesebbnek is, mintsem hogy át ne látná, miként ily eszközök elővétele esetében csakhamar félrelépni és helyt engedni, kénytelenítettnek egy más pártnak, — mely ő nálánál sokkal alkalmasabb lenne az ily nem irigylendő szerep vitelére

XI.

A ható és visszaható erőknél egymás ellenében működése lévén minden véges élet tényezője, — az emberiség erkölcsi élete sem nélkülözhetette soha ezen küzdelmet. Az emberiségnek a bűn, s az ő következményei tulsulya folytán bekövetkezendett erkölcsi végelsúlyedésétől, vad baromi állapotba jutásától Krisztus által történt megmentése, — és azóta folytonos emelkedési állapota, ezen a krisztusi megváltás, mint nagyszerű hatás által előidézett feltámadási állapot sem lehet ment azon küzdelmi sorától. Az emberiség földi életének tartamán át a krisztusi hatás ellen is működnie kell az ellenhatásnak, de csak is azért, hogy ama hatásnak erkölcsi magasztossága annál felségesebben — a végdiadal dicsősége annál főnyesebben kitüntettessék.

Ezen az emberiséget erkölcsileg emelő krisztusi hatás ellen küzdő visszahatásnak egyik tényezője volt mindig, — most is az, és lesz is mindvégig a zsidóság, mely hajdan az ő pogánysággal, úgy most is az új pogánysággal szövetkezik a kereszt ellen, mely neki botrány, a pogányságnak pedig bolondság.

E kiirthatatlan gyűlölségtől a kereszt és annak tanuja ellenében ösztönözöttetve készek a zsidó nép tagjai többnyire szövetkezni a pokollal is, hogy — ha lehetne — megbuktassák hitét és egyházát azon Krisztusnak, kit őseik messiasokul el nem akarván fogadni, megöletett, — de ki legyőzte őket és a világot nem vassal, hanem a keresztnek fájával, melynek pedig szent árnyékában, tanjának mindenki iránt igaz szeretetet követelő aegise alatt a magokra hajdan ki-mondott átok folytán a világon szétszórt boldogtalan nép élvezi, s pedi, minden őt a socialis életben másokkal nem igen megkedveltethető tulajdonai dacára élvezi a békésen élhetésnek, művelődésnek, tökéletesedhetésnek malasztjait. Be kell vallani az igazat, hogy az ő izraelnek azon tagjai, melyeket az új frigy malasztjai

áthatnak, a Krisztus által alapított új Izraelnek — a katolikus egyháznak legkitünőbb tagjaivá szoktak lenni.

Azonban ezen oly nagyon jelentékeny, mert Krisztus előtt az egy igaz hitnek fentartására választott, Krisztus után pedig az Ő mellette önkénytelenül is tanuskodásra rendelt népnek legnagyobb része boldogtalan lelki vakságában.

Vagy mereven és hajthatatlanul ragaszkodik ősi hagyományaihoz, egy Messiásnak, ki őt a többi népek s a világ urává teendi, eljövételéből hitéhez, görcsös hévvel fogódzik a mozaizmusba, — mely pedig — mivel abból az isteni szellem a christianizmusba szállott át, most csak egy mumiához hasonlítható; kapaszkodik születési méltóságában, megvetéssel lenézvén az e kaszthoz nem tartozandókat, kik iránt még a közönséges igazságosság szabályainak megtartására sem vélik — kiknél a Thalmud teljes hitellel bír, önmagukat lelkiismeretben lekötöztetteknek a bukott ő Izraelnek e legnagyobb osztályához tartozó fiai.

Vagy pedig az izlások szerinti Messiás után való várakozást mintegy megúnván, — e felől kétségbeesvén, — mintsem a felfeszített megváltójokul elismerjék, inkább Jehovával is szakítanak, és csatlakoznak azon emberekhez, kik a természetfeletti rendet tagadván, patkánymódra akarják aláásni a keresztény társadalom alapját, hogy annak romjai felett olyat szervezzenek, mely mérve lenne elméjük és szívök kevélységéhez, romlottságához.

Ezen liga emberei támadják meg a katolicizmus utat a legnagyobb dühvel, — a nagy harcban és küzdelemben a krisztusi megváltás hatása ellen most ezek képezik az ellenerőnek zömét, — a magát a világság angyalául hazudónak — a sötétség fejedelmének ezek harcosai jelenleg a legelső rendben. Ezek a katolicizmust mint a butaság, szolgaság, szellemi sötétség terjesztésének intézetét akarják a hizelgésekkel illetett, felségesnek nevezett, a kevélységre felingerelt népnél az utálat és megvetés tárgyává tenni.

Azon, főképp múlt századbeli fejedelmeknek és főuraknak, kik noha magokat katolikusoknak lenni mondták, de tetteikkel, eljárásukkal a kereszt tanát, elveit tapodták, azon boldogtalanoknak bűneiket csalárd hazugsággal a katolicizmusnak is felrótták.

Az 1789-i elveknek a népek közötti terjedése ezen hazug ámitásnak is eredménye.

A kérdésre: vajon hol, mikor, s mikép terjesztette a katolicismus a butaságot, a szellemi sötétséget? és vajon nem inkább neki köszönheti-e a világ a tudományok megmaradását, kifejlődését és virágzását? — és vajon az ő elveivel nincs-e minden ága a tudománynak a legfelségesebb összhangzásban? — vajon nem a katolika egyház-e anyja minden józan szabadságnak?

Az ezen kérdésekre általok adott ellenséges feleletek oly otrombán ütköznek össze a valósággal, igazsággal, a történelmi tényekkel; — azon feleletek oly nagyon magukon hordják a világos igazságnak ellenébeni erőszakos tusakodásnak, — az ily nyomorult elvetemültségnek jellegét, hogy főmesterök, — a hazugság apja — ezen feleletek szerzőiben — saját tanítványaiban csak ugyan megtetszhetik önmagának.

Sokkal nagyobb már a harc, — mintham hogy a döntő ütközetre sokáig kellessék várni.

A ki a több mint tizennyolcz százados allelujának történelmét és értelmét ismeri; — kifejtett roppant erejét, — folytonos küzdelmét, de folytonos győzelmét, — s ebből is kitünő isteni jellemét elismeri: az nem kételkedhetik a nagy harcnak, végeredményének minőségéről.

Érdekes azonban most az emberi társadalom tényezőinek e harc irányábari sorakozását szemlélni.

Ugy látjuk, hogy a népek többnyire Krisztussal tartanak, a mostani kormányok pedig nevezetes részben Krisztus elvei ellen sorakozva lépnek a sorompóba, — és pedig — mint ők mondják, — a felséges nép nevében, mint ennek képviselői.

Ezen pokolbeli zürzavar már többé nem tarthat! — itt az idő, a kinek tetszik Krisztus ellen harcolni, ám induljon neki a szikláknak, de csak a maga nevében. — a nép firmáját pedig ne bitorolja. — Istennek szent népe hagyja magát néha egy ideig elámittatni, — vagy meglepetni; — sokat észre nem vesz, sokat elnéz; — ámde Krisztus megváltója ellen döntő harcra senki kedvéért sem engedi magát nyomorult eszközül felhasználtatni.

Vannak és lesznek is, kik őt a veszélyre figyelmeztetni fogják mindig! Legközelebb fényes példa által bizonyított be ez állítás igazsága. — A pünkösdi ajándékoknak több mint 18 századon át osztogatásától méltán várhattunk már ilyen eredményt!!!

XII.

De mily pokoli gunyakacajjal vegyült tapsvihar zavarja szemlélődésünket?

Az európai titkos műhelyek, — hol a keresztény társadalmi rendnek felforgatására kovácsoltatnak a tervek, — a páholyok embereinek örömjaja az a felett, hogy a magyar-osztrák monarchia egyik részének törvényhozásában, dacára annak, hogy az uralkodó ház katolikus, — hogy a nép legnagyobb része buzgón ragaszkodik őseinek kath. vallásához; — dacára végre annak, hogy e monarchiának éltető lelke, — fenállásának egyedüli lehető alapja a katholicismus, — mégis sikerült a bécsi országházban a katholicismus esküdt ellenségeinek ez ellen, — a kath. egyház, annak tekintélye — látható feje, — és ezekben annak szerzője ellen erkölcsi arculesapást intézni, ily modorban ismételni azon meggyalázást, mely az isteni szerzőnek hajdan Jerusalemben jutott osztály részül.

A maçonismusnak, — a szabad kőművesi páholyoknak emberei, kik Krisztus nélkül akarnák a világot boldogítani, s Őt tartják a világboldogulhatásának főakadályaul, s azért Őt, sz. hitét s egyházát nemcsak dethronizálni, hanem — főmesterök Voltaire híres káromló jelszavának értelmében e földről végkép kiüldözni törekesznek. —

És ugyanezek a magyar törvényhozástól is most azt várják, hogy ez

megfelekedezve arról, miként szent István állama ugy szólván

mindenét, még életét a katholicismusnak is köszönheti, melynek elveivel a mindennemű igazműveltség és előhaladásnak méltányos igényei teljes összhangzásban állanak.

Szemelől tévesztvén azt, hogy e hazában különböző fajú nemzetiségek közt a magyar fajnak némi előnye mellett testvéries egyesség csak is a keresztény hit érdekének előtérben tartása, tehát a kath. elvekbezi rágaszkodás mellett fenttartható, és ápolható;

végre, hogy mellözve azon mozzanatot, miként az e hazába törvényesen bevett több vallásfelekezetek közt a békeséget csak is a katholicismusnak a vallási viszonyok meghatározására vonatkozó elveit alkalmazva fenttarthatni,*) — ezen magyar törvényhozás is követni fogja a bécsi reichsrath példáját.

*) A katholicismus saját hivatását a világ meghódítására, a feletti szellemi uralomra fennen hirdeti ugyan, — azonban a valahol — bár quo fato — törvényesen bevett más vallásfelekezetek szabadságát az államhatalom irányában nemcsak nem zavarja, de sőt azoknak a magáéval együtt fenttartását sürgetőleg követeli, az illetékes szellemi téren szellemi fegyverekkel épen a közszabadság védelme alatt akarván saját egyedülies s tökéletes igazságot, s mindenekfeletti fensőségét kitüntetni, ekép a lelket saját belszellemi erejével önmagában az igazságnak meghódítani; — — miért is az allamtól csak azt kívánja, hogy 1-ör elvei a törvényhozás terén is respectáltassanak kellőleg, — azok ellen cselekvésre polgári törvény által katholikus polgár fel ne hatalmaztassék; és 2-ör hogy a meny nyiben valamely vallás törvényes bevételének természetes corollariuma az önmagát terjesztési jog: — nehogy a vallás változtatás a közzvallásosság és erkölciség, — s ez uton a tarsadalmi jóllét rovasára történhessék, tehát a vallás változtatás polgáratzi érvényének csak hosszabb idő után való életbeléptetése decretáltassék, minélfogva a nem tiszta indokbólly vallás-változtatások mirigye ellenében, — a nem tiszta cél elérésére nézve létező tavolság meglehetősen biztosságnal antidotummal szolgálja a nélkül, hogy a lelkiismereti szabadságnak legkisebb megcsontítása történnék.

Holott ellenben ha az allam, mindenhatóságnak a szabadkőművesség által sürgetett elve életbeléptettetnék, midőn egyrészt a vallás szellemi méltósága letiportatnék, és így a vallás az embereket a földi életben vigasztaló, boldogító, s az allamot is támogató erkölcsi erejétől is megfosztatnék; más résztől az egyház és allam, valamint a különféle vallásfelekezetek között örökös villongásoknak a kapu kitáratnék.

Ám fecseghet bármint az állammindenhatóság elvét hirdető szabadkőművesség általában a szabadságról s különösen a vallás és egyház sza-

Azon bárgyuságot feltételezik most a szabadkőművesi páholyok a magyar törvényhozók felől, hogy ezek szakítva a nemzetnek dicső multjával, kockára téve a jövődőt, az eddig biztosnak lenni tapasztalt szigorun keresztény vallásosság utjáról letérve, a helyett, hogy ő ajánlaná fel magasztos harmoniájú alaphangokkal bíró ősalkotmányának nótáját themául variatio csinálásra a német sógornak, — inkább ő maga a disharmoniával teljes bécsi új maçon walzer hangjai után eszeveszetten vágtatand neki a sziklának, fejét okvetetlen betörendő.

De hisz épen e monarchiának bel természeténél fogva a katholicismussal legbensőbb szövetségre hivattnak, — és azért a szabadkőművesség gyűlölsége tárgyának megbukása, ez képezi a páholyok óhajtásának főtárgyát, — ez feszíti most hurjait az ő várokozásuknak; — sőt már emelvék a kezek egy új tapsvihar eszközlésére, mely — reményők szerint — e monarchia haldoklásának, és ezzel a katholicismuson ejtett halálos dőfésnek nagypéntekies jelezője lenne.

A kérdésre, vajon a páholyok várakozásának megfelelő-e a siker? — ezen kérdésre akkor, midőn még a „lehetetlen“ szó a szótárból kitörültnék lenni nem mondatott, határon ott „nem“-mel válaszoltunk volna; most azonban csak annak mondására szoritkozunk, hogy

ha csakugyan a páholyok várakozásának ellenébe szegezett önvárokozásunk ellenére alkalmuk lenne a páholyoknak újra tapsolni,

valamint erős hitünk a katholicismus végdiadalában épen nem rendülne meg ekkor sem, mert „judicia Dei abyssus multa,“

ugy azon reményünktől ez esetben sem birna minket senki megfosztani, hogy itt egy katolikus állam a valódi civilisatio megmentése végett a panslavistico-cesaropapismus és a hegelistico-pantheistico protestans pangermanismus ellen felfog ismét támadni.

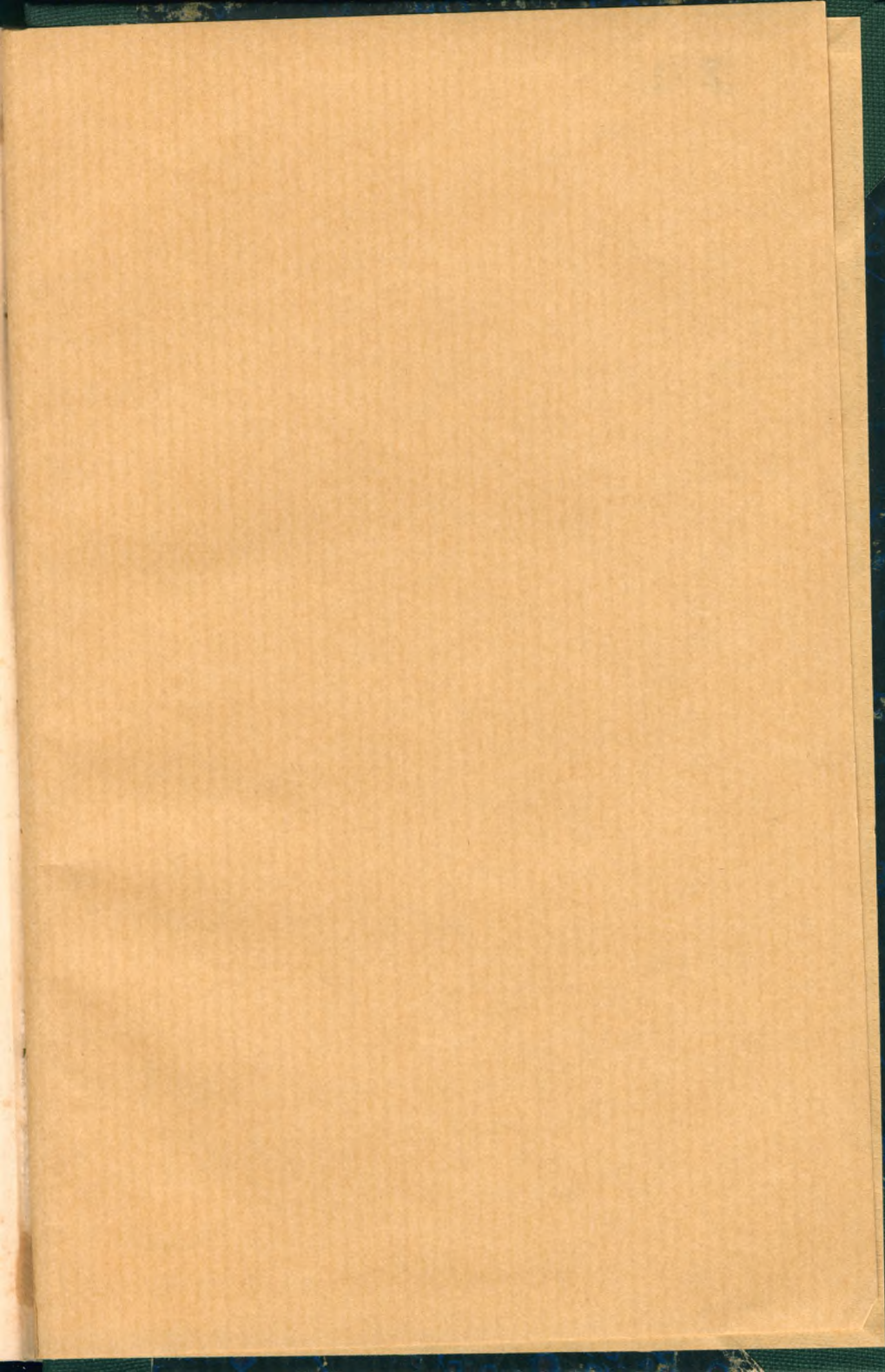
badságáról, — hazug az, mint az apja, — mert beltermészetéből kifolyó szükségességnél fogva kéntelen az minden positiv természetfeletti hitnek, legfőképp a katholicismusnak lenni halálos ellensége és üldözője.

— A hivatást vesztett vezértényezők eleshetnek ugyan itten, —
ámde valjon ezek megzavarhatják-e a gondviselés rendét? — val-
jon nem hatalmas-e az ur a zavarni akarókat megzavarni?

Ez a katkolikusnak ugyan vigasztalás; — ámde a magyar
hazafi, ki egyháza iránti hűségét mindig a szent és kedves haza
iránti szeretettel párosítva ápolta önkebelében, szivszorongva for-
ditandja el ekkor könnyes szemeit Sybillának könyvétől, nehogy
annak, mit a nagy Széchenyi egykor jósola: „Magyarország nem
volt, de lesz“ -- épen elenkezőjét kénytelenitessék abból kiolvasni
lesújtó fájdalommal.

Oh! hogy csak fel is merülhetett e kérdés: Valjon monarchiánk
katholikus-e még? !!!

DE BALLAGI SÉZA.

2012

Przedmiot: - Se. E. K.
Wzrost: 1,70 m

Użytkownik:

2008.01.

Komunikacja:

